Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Sønderjydsk MAANEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Claus Eskildsen og H. Lausten-Thomsen

INDHOLD:

Aug. F. Schmidt: Lærer Chr. Blom. En national Vækker.
H. Krog: Vort sønderjyske Maal.
Aaret 1744.
Aaret 1844.

NR. 1 1. JANUAR 1944 20. AARG.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sønderjydsk Teglindustri
Nordre Fasanvej 217 - København N.
Telf. C. 4520 — Tage 1700 — Tage 1717
Facadesten, flammede Sten, Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab
Tlf. 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444.
Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen
Aktieselskab
HORSENS Telefoner: 207 — 807 — 808

Restaurant
Bryggergaarden - Odense
Byens bedste Spisested

Skal man til og fra
Sønderjylland
benytter man
Sydfynske Jernbaner

Pindstrup Mosebrug
SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK
Telefon Pindstrup { 13 / 18

Aktieselskabet
Dampmøllen Victoria
Odense

Eriksen & Christensen
Aktieselskab
Korn og Foderstoffer Esbjerg

Thisted
Uldspinderi & Tæppefabrik A/S

AKTIESELSKABET
NORDISKE KABEL- og TRAADFABRIKER
KØBENHAVN F.

Forlang **Gulvtæpper**
fra
Sønderjydsk Tæppefabrik
A. R. KJÆRBY
Højer

Graasten Teglværk
GRAASTEN

Oscar Bruun & Co.
Kolonial en gros m. m.
Skanderborg

Frøcontoret
(for undersøgt Markfrø)
(Grundlagt 1887)
KOLDING
Leveringer under Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol
Antager Frøavlere

Rio Radiatorer
Ribe Centralvarme-Komfurer
Ribe Centralvarme-Kamin
Ribe Kakkelovne
Ribe Kaminer
A/S Ribe Jernstøberi
Ribe Telf. 261 (2 Linjer)
Grundlagt 1848

Rose-Jensen
Murermester- og Entreprenørforretning
Randers

P. Conradsen
Teknisk Maskinforretning
Telefon 900
Frederikshavn

DANSK ARKITEKTUR BIBLIOTEK

DANSK MASKINOPLAG A/S
(JØRGEN M. HANSEN)
Aabenraa - Telf. 2044
Sønderjyllands ældste og største Specialforretning i Maskiner for Landbruget.

Oluf Myhrmann
Sæby

AKTIESELSKABET
SKARREHAGE MOLERVÆRK
Nykøbing Mors

Hovedkontor:
Selskabets Ejendom
Vesterbro 18 . Aalborg

Midtjyllands Ægeksport
v/ A. Tornvig-Jensen
Brande
Brunkul købes og sælges. Telefon 84 og 185

Stót de sónderjydske Indsamlinger

Smith & Co. A/S
Cykler og Cykledele
en gros
ODENSE

GRAM KØLEANLÆG
Brødrene Gram A/S
Vojens

Carl J. Ulrich & Søn
Aktieselskab
Haslev - Telefon 600

Bornholms Maskinfabrik, Rønne
Jernstøberi, Maskinfabrik, Bygningsstøbegods

Aktieselskabet
Dampmøllen i Nykjøbing p. F.

Nordisk Trikotagefabrik
Haderslev

Poul Pedersen
Landsretssagfører
Vejle

Vestergaard Poulsen
TRIKOTAGEFABRIK
Telf. 117 IKAST

Aktieselskabet
Skive Markfrøkonto
Frøavl - Frøhandel
Skive. Telf. 94 2. Lin

DIPLOM-IS.
Haderslev Telef. 1160
Vejen Telef. 3

Marie Christensen
Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon
Bispetorv - Aarhu
Telefon 1939 - 322

Kirkegaard & Co A/S
Trikotagefabrik
HERNING

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jydsk Grundejerkreditforening

Herning.

Udlaan: 1/4 1942: **219.584.900 Kr.**
Reserver: 1/4 1942: **10.550.815 Kr.**

MORSØ STØBEGODS
AKTIESELSKABET
N. A. CHRISTENSEN & CO.
KONGELIG HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

SPAREKASSEN FOR THISTED AMT

Stiftet 1829

Telefon 2 og 502 Kontortid 10-12 og 14-17

Andelsselskabet
De forenede Mejerier
Aarhus

Ny jydske Kjøbstad-Creditforening

Telefoner 4046 - 4047 - 4048
Aarhus

Aktieselskabet
Vejle Textilfabrik

Holstebro og Omegns Spare- og Laanekasse

Stiftet 1827

Lolland-Falsters Andels-Svineslagteri
NYKØBING FL.

Ringsted Jernstøberi og Maskinfabrik
Aktieselskab
RINGSTED

N. C. Kloster
Haderslev
Telf. 210 - 211

Skagen Kul & Trælastforretning

Reserveret
„2799"

A/S H. C. Møllers Sæbefabrik & Oliemølle
AARHUS
Grundlagt 1829. Telf. 9800
Prima blød Sæbe, Linolie og Fernis.

Dansk Eternit-Fabrik A/S

Telefon 4800

AALBORG

M. H. JÆGER
Aarhus Pengeskabsfabrik
Grundlagt 1894

Fabrik for **Pengeskabe, Panserdøre, Boxanlæg**

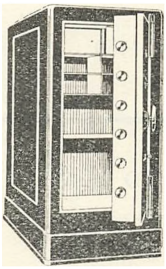

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

LÆRER CHR. BLOM.

En national Vækker.

Af Aug. F. Schmidt.

I Sommeren 1846, da det nationale Liv i Nordslesvig var i stærk Blomstring, holdtes der blandt andet et Festmaaltid paa *Skamlingsbanken.* Forinden blev der improviseret en Fest paa Bakkens Top omkring Dannebrog, hvor der holdtes Tale af Skolelærer Blom i Agtrup, der ogsaa i Teltet holdt en Tale for Professor C. Flor og Rødding Højskole, men foruden ham var der mange andre Talere i Teltet ved Maaltidet, alle Bønder. Den Lærer Blom, der talte, var en bekendt sønderjydsk Patriot, hvorfor der skal fremsættes nogle Oplysninger om ham i det følgende.

Christian Andersen Blom var fra Skodborg, hvor han fødtes den 28. Januar 1804. Hans Fader var Gaardejer *Christian Hansen Blom,* født i Havnbjerg paa Als 1775 og død i Skodborg 1858. Moderen *Birgitta Christiansdatter* var født i Skodborg 1781, Datter af Landmand og Tømrer Christian Andersen i Skodborg og Hustru Johanne Jensen. Chr. Hansen Bloms Fader Hans Hansen Blom, der blev gift i Havnbjerg ved Nordborg 1762, var fra Adelby ved Flensborg, hvorfra ogsaa hans Forældre var.

Det var altsaa af en gammel sønderjydsk Slægt, Christian Andersen Blom var rundet. Som ung valgte han at gaa Lærervejen. Han var først Hjælpelærer og Substitut i Vedsted ved Haderslev i seks Aar, hvorefter han i 1831 kom til *Agtrup* i Sønder Bjært Sogn paa Kolding Fjords Sydside. 1839 blev han tillige Organist ved Sønder Bjærts Kirke, og i 1852 blev han befordret til Sdr. Bjært som Degn og Skolelærer.

I de nationale Begivenheder kom Lærer Blom til at spille en ikke

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ubetydelig Rolle. Han blev optaget som Medlem af *Den slesvigske Forening* ved dennes Repræsentantmøde i Haderslev den 26. Februar 1844. Herefter fik han lettere Kontakt med Begivenheder i det folkerejsende Arbejde, der havde Haderslev til Udgangspunkt i de Aartier, »da Sønderjylland vaagnede«. Blom har formentlig været den Mand, der kom til Pastor H. W. Hertel i Moltrup med Forslag til en slesvigsk Folke-Adresse. Hertel gennemgik Bloms Forslag sammen med ham, foretog Ændringer og Tilføjelser og har vel senere vist det til C. Flor, som atter har føjet noget til og maaske forelagt Udkastet enten den 1. Marts 1847 — men uden Den slesvigske Forenings Vidende — eller ved en anden Lejlighed, og Ledelsen af dette Foretagende baade med Hensyn til at skaffe Indbydere og Sagens senere Gang er da overdraget til Hertel og Dannevirkes Redaktør P. Chr. Koch. Den »Slesvigske Folke-Adresse« var fortrinlig skrevet, den udgik fra Bønderne, der underskrev den, og var i det hele Nordslesvigernes største Bedrift 1847 næst efter Stændervalgene. Blom har altsaa haft en betydende Del i Affattelsen af den i sin Tid berømte Folketilkendegivelse, hvilket viser, at han har været en begavet Mand, initiativrig og med Evne til at komme i Kontakt med de ledende danske Mænd i Sønderjylland. Blom havde en Broder, der var Butikssvend i P. Hiort Lorenzens Købmandshandel i Haderslev. I et Brev af 10. Januar 1841 fra P. Chr. Koch til C. Flor skriver Koch, at Hiort Lorenzen for Tiden lader sin Kommis Blom skrive for sig. »Blom er en herlig Fyr. Han skrev sidste Dag den Afhandling om Valgene, som aabner nærværende Nr. 56 [af Bladet Lyna], men dels beklippede jeg den, dels klippede Schrader Hovedet af den i Censuren, hvilket endda sker sommetider, saa Bloms Afhandling er nu kun en Skygge. Lorenzen sagde i Aften, at Blom i Morgen vilde bringe noget mere for at vække Bonden i det vestlige Valgdistrikt«. Af dette Brevcitat erfares det, at Lærer Bloms Broder ogsaa havde Evne til at føre Pennen.

I Sønder Bjært-Egnen var Lærer Blom en førende Mand. Han karakteriseres som beskeden og tilbageholdende, men ogsaa som snarraadig og viljekraftig og for Danskheden meget varmtfølende. De Mænd, som stod ham bi med Raad og Daad i hans politiske Kampe saavel før som under Krigen 1848-50, var især Frands Petersens, Andreas Mathias Frost og Claus Tonnesen i Stenderup, Utzon i Dalby Mølle, Sognefoged Kaj Hansen i Vonsild, Iver Andersen Ravn i Grønninghoved, Christen Nis-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sen Lind i Skartved og Pastor Petersen i Sdr. Bjært, alle Mænd af omtrent samme Støbning som han selv.

Amtmand Johannsen og Provst Janssen, begge ivrige Slesvig-Holstenere, indstillede Blom til Dannebrogsmand. Han fik Ordenen netop paa Kong Christian VIII's Fødselsdag den 18. September 1846. Det var ikke mindst for sit Arbejde i Sogneforstanderskabet, Blom fik denne Udmærkelse. Havde Amtmanden og Provsten vidst, hvor meget han fortjente denne Udmærkelse, hvor ufortrødent og med hvilken Dygtighed, han arbejdede for Sandhed og Ret i Fædrelandets Tjeneste, havde de aldrig indstillet ham.

N. J. Ravn paa Sjølundgaard har i Vejle Amts Aarbøger 1906 fortalt et interessant Træk om en Skovauktion i de kgl. Stenderup Skove i Foraaret 1849. De slesvig-holstenske Myndigheder havde til 3. Marts berammet en meget stor Auktion i Skovene. 14 slesvig-holstenske Dragoner var med paa Auktionspladsen for at holde Orden. Dette fik de ikke meget ud af. Folkene, der var kommet, raabte Hurra for Kong Frederik VII, og da Dragonerne senere prøvede en Attak paa Mændene, rørte de sig ikke af Pletten, hvorfor Krigsfolkene holdt inde, da Anvendelsen af Magt overfor den fredelige Befolkning kunde have uberegnelige Følger for dem selv. Folkemassen slog nu Kreds om Auktionsbordet, og efter et kort Replikskifte mellem Auktionsholderen og Bønderne blev Auktionen annuleret. Da dette var sket, traadte Lærer Blom, som hidtil skjult af Massen havde uddelt sine Kommandoraab, offentlig frem og raabte: »Nu gaar enhver hjem!« — »Ja!« svaredes der, »det vil vi«. Og det gjorde man. Ingen kom under Tiltale. —

Under Mærket »Af en Slesviger« udgav Blom et i sin Tid overordentlig udbredt Skrift: »Hvad er Sandhed? eller en kort og letfattelig Gjendrivelse af de slesvigske og holstenske Oprøreres fremførte Usandheder og Skingrunde« (Haderslev 1850). Udgivet paa Tysk i Flensborg 1850: »Was ist Wahrheit?«

I de kommunale Sager i Sønder Bjært Sogn var Blom Sjælen i Ledelsen, ligesom han var de enkeltes Raadgiver og Hjælper. I en Nekrolog over ham i Kolding Avis 15. April 1867 hedder det om ham, at ved den Nidkærhed, han udfoldede i sin Skole, vil han stedse blive erindret af sine Elever. »Med en sjelden Skarpsindighed og Dygtighed forstod han at sætte sig ind i Sognets Anliggender, saa at han opofrede næsten

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hele sin Fritid, enten som Markarbeider [?] i Kommunen eller som Raadgiver og Leder i private Sager, hvorved han vandt en Tillid, der førte Mange til ham om Hjælp og Veiledning, og hvorover der heller ikke toges i Betænkning at udvælge ham som Medlem af Sogneforstanderskabet og igjen som Formand for samme. Der rørte sig en Inderlighed og Hengivenhed hos ham for Konge og Fædreland; i Nødens Stund stod han aldrig vaklende, men var i de skæbnesvangre Tider mangen Mismodig til stor Trøst og oplivede mangt et nedsunket Haab«.

Da dansk Lovgivning 1. April 1867 indførtes i de otte Sogne, var Blom selvskreven til Sogneraadsformandsbestillingen. Han døde imidlertid fem Dage efter Indførelsen af den ny Jurisdiktion, den 5. April 1867. Naar man i 1865 ikke valgte Blom, men Pastor M. Mørk-Hansen til Medlem af Rigsraadet, var Grunden hertil, at de otte slesvigske Sogne derved fik Lejlighed til at vise deres Misbilligelse af denne Mands Udjagelse af Slesvig.

Det er blevet sagt, at det er Bloms Fortjeneste, at man i Sønder Bjært træffer saa megen sand Oplysning og ægte Fædrelandssind. Det er et smukt Minde, han ogsaa paa denne Maade har efterladt sig i sin Virkekreds.

Lærer Bloms Hustru, *Cathrine Boysen,* en Gaardmandsdatter fra Høgelund ved Vedsted, levede 1814—1883. Blom skildres som en deltagende og altopofrende Familiefader, der ved sin Død efterlod sig en efter Omstændighederne betydelig Formue. To af hans Sønner blev Lærere, den ene i Agtrup, den anden paa Gjøl i Limfjorden. En tredie Søn var Kaptajn i Valparaiso, men blev senere Gaardejer i Drejens; hans Sønnesøn, Dyrlæge *Erik Blom,* København, har i 1941 udarbejdet et *Ahne-Hjul* over Slægten Blom med Forgreninger. Af dette lærerige slægtshistoriske Arbejde faar man umiddelbart et Indtryk af den sønderjydske Blomslægt samt af en Række andre Familier, der ogsaa i betydelig Udstrækning har Tilknytning til Sønderjylland.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

VORT SØNDERJYSKE MAAL.

Af H. Krog, Christiansfeld.

I vore Dage udviskes de forskellige Landsdeles Folkemaal (Dialekter) mere og mere. De stærkt udviklede Færdselsmuligheder m. v. medfører, at Samkvemmet mellem Landsdelene er blevet enormt stort. De Unge, der er i tjenende Stillinger, vil nu længere ud, end Horisonten strækker sig, ud at se andre Skikke og andre Forhold. Dette fører ofte med sig, at der bringes andre Udtryk og Talemaader med hjem, som saa afløser de ældgamle Udtryk, vore Forfædre har brugt i Hundreder af Aar. Dertil kommer nu Radioen, denne vor Tids mærkeligste Opfindelse, der ogsaa i høj Grad bidrager til Folkemaalets Udryddelse og Uddøen. — Nu hører man hver Dag i Radioen, hvorledes dette eller hint mærkelige eller fremmede Ord udtales, og dermed trænger det langsomt, men sikkert ind i Omgangssproget Landet over. —

Naar man gennem mange Aar selv har talt og lyttet til vort Folkemaal, da faar man det Indtryk, at Dialekten for en stor Del er afgrænset af de gamle Herreder. Maalet her er derefter flere Steder blevet kaldt for *Tyrstrup Maalet*. Dette er meget naturligt. Herrederne har fra Arilds Tid været et Hele, et lille Samfund for sig, der havde mangt og meget tilfælles. Paa Tinget, hvor Retten sattes, Skøder udfærdigedes m. v., samledes Mennesker fra de forskellige Sogne. Tingsvidnerne talte sammen fra Sognene og brugte de samme Udtryk og Talemaader. Kort sagt: Her blandedes Talen sammen til noget ensartet for det hele Herred.

Man har været ude for den Paastand ovre i det gamle Land, at Tyrstrup Maalet ikke er *rigtig* sønderjysk. Antagelig er det vel, fordi vi her siger a for Jeg og ikke æ. Det sidste, mener man, hører sønderjysk Tale til. Dette er dog ikke Tilfældet. Det nordlige Slesvig har altid brugt a om sig selv og ikke æ. For Tyrstrup Herreds Vedkommende er det morsomt at høre, hvordan Dialekten i Ord og Tonefald forandres, saasnart man kommer uden for dette Herreds Grænser. F. Eks. hørte Sillerup i Fjelstrup Sogn med til Tyrstrup Herred. Aaen dér gjorde Herredsskellet. Der er dog straks Forskel at høre, naar man fra Fjelstrup kommer til Sillerup. Man har dér et noget andet Tonefald, for ikke at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tale om Vonsbæk, hvor dette sidste endnu er mere mærkbart. Noget lignende er Tilfældet i Errigsted, som hører til Bjerning Sogn, men aldrig har hørt til Tyrstrup Herred. Simmersted i Maugstrup Sogn hørte ogsaa til Herredet her, men i Simmersted har man samme Dialekt som i Anslet eller Stubbum, hvad næppe kan siges om Maugstrup, der hørte til Gram Herred.

Gaar vi over til de 8 Sogne, der efter 1864 blev fraskilt Tyrstrup Herreds 15 Sogne, da ligger Sagen noget anderledes. Andre Forhold kom til at spille ind her, efter at disse Sogne kom under Kongeriget. Visse Kredse blev i høj Grad paavirket af det rigsdanske Talesprog og er gaaet over til at tale dette, mens andre har bibeholdt det ældgamle sønderjyske Folkemaal eller Tyrstrup Maalet. Dette synes endda her at være endnu mere plat og med noget andet Tonefald end i de Sogne, der kom syd for Grænsen. I Christiansfeld kan man saaledes høre paa Maalet, hvem der har Øre derfor, om en Person er fra denne Side den gamle Grænse eller den anden Side. Forholdene har her bevirket, at Tyrstrup Herreds Dialekt har fjernet sig noget fra hinanden ved den gamle Grænse. —

I det følgende har jeg samlet ca. 200 Dialekt-Udtryk fra det gamle Tyrstrup Herred, Udtryk, som til dels bruges endnu, andre, som er døende og snart vil forsvinde, og atter andre, som er uddøde og gaaet i Graven med de gamle Slægter.

Jeg mener, det har sin Betydning, at disse gamle Ord er optegnede for de kommende Slægter. Mange af Ordene er udmærkede og dækker ofte bedre end Nutidssprogets Gloser. —

Optegnelserne sker endnu, især naar man hører ældre Folk tale. Jeg har i Hovedsagen holdt mig til Tyrstrup Herred med de 7 Sogne. Andre Egne og andre af de gamle Herreder har afvigende Betegnelser paa mangt og meget, som jeg dog ikke skal røre ved. — Her maa lokale Mennesker, der har Interesse for saadant, træde til. —

Dialekt-Udtryk fra Tyrstrup Herred.

A

A: Jeg, bruges overalt i det gamle Tyrstrup Herred i Stedet for Jeg.
Amme: Nemme, Haandelag. Siges om en Mand eller Karl, der ikke har det rigtige Tag paa et vist Arbejde.
Asne: Siges om noget, der ikke vil give sig eller »reagere« med et Nutids Udtryk.
Agerren: eller blot Ren. Den sidste Fure i en Ager. Agerrende.
Amdam: Kaldte man før Stivelse til Vask. Høres nu sjældent.
Aden: Aften. Gammelt Udtryk for Aften. Godaden. Høres nu ikke mere.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Abild: I Folkemunde, Avild om Æbletræet. Desværre er det gode danske Udtryk Abild og Abildgaard ved at forsvinde. Nu kalder man en Abildgaard en Frugtplantage.

Avred: Køerne kom efter Høsten paa »e Avred« og gav saa mere Mælk efter Nykløveren. Sagdes om en god Græsgang. — En Vending som denne »at opgive Ævret« høres undertiden.

B

bry: at bry en anden, er at drille samme i Venskabelighed f. Eks. med en Kæreste eller lignende.

bare: at bare sig for at le af dette eller hint, at holde sig fra Latterudbrud.

Barselhus: Barnedaabsgilde.

begegnet: betyder imødekommende. Jeg blev godt modtaget og behandlet. Antagelig tysk Udtryk. Høres nu ikke meget.

Bulle: Tyren. Før i Tiden hørte man næsten aldrig nogen sige »Tyr«, e »Bull« var den almindelige Betegnelse for dette Dyr.

Bejkoner: Saaledes kaldtes Konerne, der kom i Gaardene og bad om noget til Jul. Bedekoner. Det kaldtes ikke Tiggeri; de bad om noget.

bovle: at noget er bovle er at have Bovl, d. v. s. Vanskeligheder eller Ulemper med et eller andet »Bovleri«. Ordet bruges ofte i daglig Tale.

brøde: Brødekule. At brøde Hør var at bryde Skjæven af Straaet med en Træindretning, efter at den var tørret over Ild i en Brødekule. En saadan Brødekule fandtes næsten i hver Landsby i min Drengetid. Her kom alle Byens Folk en bestemt Dag og »brød« Hør. Undertiden gik der Ild i hele Hørbundten, der stod oven i Kulen paa en Jernrist, hvor der fyredes under.

E

elav: betyder medens eller mens. Elav har noget med Tid at gøre. F. Eks. Mejelav — Middagsstund.

eløvl: betyder alligevel.

D

Dram: En Dram er en Snaps Brændevin. Blev altid sagt af de Gamle.

Dover: Davre, Morgenmaaltid. Høres nu ikke saa meget mere; gammelt dansk Ord.

Dessinstid: Brugtes før. Betyder dersom, naar eller hvis.

Dose: Betegnelse for Svimmelhed. Bruges endnu af de Ældre. De unge kender ikke Ordet.

Dore: Blev sagt om en, der var skør i Hovedet eller tosset. Han er »dore« sagde man. Kommer sikkert fra »Daare« et gammelt Ord. Man sagde ogsaa »Daareanstalt«.

Deut: Dette er Udtryk for noget, der ikke har nogen Værdi eller kun en ganske ringe. Skal stamme fra Holland, hvor en Deut er en ganske lille Mønt —.

Døns: Dørns, betyder Dagligstuen i et Hus. Lilledørns, den pæne Stue. Gammelt dansk Ord, som dog nu kun høres sjældent.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

F

Fidél: Naar en er altfor flink eller indsmigrende, siger man, at han eller hun er fidél. Er fransk.

Forkeert: Fejlt, urigtigt. Er ikke noget specielt sønderjydsk. Det bruges ogsaa undertiden i Skriftsproget. Stammer fra tysk.

Foormand: Er altid bleven sagt om en Vognmand. Stammer fra det tyske »Fuhrmann«. Det høres ikke meget mere.

Fale: Dette Ord bruges meget i Folkesproget. Det betyder ikke farlig som man skulde tro, men noget ualmindeligt, uhørt. Et fale Vejr siger man. Et slemt Vejr.

Fon: Ordet brugtes før om Gaver af Spisevarer til Bryllupper eller andre Festligheder. Ogsaa til Begravelser blev der baaret »Fon«. Er nu uddød.

Føløg: Gammelt dansk Ord for Hoppe. Følhoppe.

Fissel: Væverudtryk. Fissel blev særlig vævet til Buksetøj. Høres nu ikke mere.

Fyrværk: Komfur. Bruges nu ikke meget. Tysk Afledning af Feuerwerk.

Foorverk: Køretøj. Vore Fædre sagde altid Foorværk om et Spand Heste med Vogn.

Fulle: Fristed ved Børns Leg. Jeg tror ikke, Børnene bruger Udtrykket mere.

Faggeleute: Siges om en daarlig upaalidelig Person. Antagelig tysk Udtryk.

Fingerbjerre: Fingerbøl.

Fli: Er nok et gammelt dansk Ord. Man siger fli mig dette eller hint, ræk eller giv mig dette. Holberg bruger Ordet; men siger »Fly mig en Skilling«.

G

Gangende: At komme gangende siger man om en, der kommer gaaende. Er du gangende? Gammelt dansk Ord for gaa. Folkeviserne taler med herom. Vi har det endnu i Gangsti og Gangbro m. v.

Gelik: Tysk Udtryk. Bruges kun af gamle Folk. Betyder straks eller med det samme.

Gevalt: Magt eller Vold. Fra det tyske.

Glant: Et Ord, der bruges meget i sønderjydsk. Betyder rart, morsomt. At have det glant og hyggeligt dækker over mange Ord i Skriftsproget.

Gehle: At gehle er at kastrere Dyr som Føl, Kalve, Grise og Lam. Gilde, gammelt Dansk.

Gesvindt: Brugtes før af de Gamle. Hurtigt, rask. Høres ikke mere.

Grum: Bruges meget i Folkesproget. Siges om en god Mand eller Kvinde, der er retlinet, dygtig og respektfuld. I gammelt Dansk betød Ordet nærmest det modsatte, nemlig en blodtørstig Tyran.

Grog: Drik af Vand med Cognak eller Rom.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gjærderag: Blomst. Kodriver. Gror ved Gærderne.
Gjævlinghul: Luge paa Siden af Laden til at forke Hø eller Korn ind ad. Antageligt gammelt dansk Ord.
Geel: Faarets og Gedens Brunsttilstand.
Grov: Dette Ord bruges overmaade meget i Folkemaalet her paa Egnen. Det dækker over mange Tillægsord i Skriftsproget. Det kan betyde meget, slemt eller forfærdeligt, og »grov« mange andre Betegnelser. Ja man kan endog høre nogen sige: »Det er grov fint«. En Mand, der er »grov«, er dog noget andet. Han betegnes dermed (som i Skriftsproget) som en Person, der er ufin, udannet eller grim i sin Tale og Færd.
Gebusdav: I min Ungdom var dette almindeligt at sige om en Fødselsdag. Stammer fra tysk, Geburtstag. Det høres nu ikke mere. Børnene vilde nu sætte store Øjne, naar man spurgte dem, naar de havde »Gebusdav«.

H

Herretræ: Et saadant er nu forsvundet. Det brugtes ved Hjemmespindingen til at afhæspe Garnet fra Tenen.
Hauer: Det hauer a itt. Det huer mig ikke.
Høtte: Ordet brugtes altid før om Bryllup og er vel nok en Forvanskning af Højtid, maaske efter det tyske Hochzeit. Det brugtes ogsaa i andre Forbindelser, nemlig Høsthøtte, Væverhøtte eller andre Gilder.
Hovro: Er vist et gammelt dansk Ord. Det betyder at have det morsomt, hyggeligt, at have moret sig ved Underholdningen, der var saa hovros.
Hvissomstid: Dersom. Høres ikke nu.
Høwer: Høvede. Udskældsord.
Hark: Hesterive, tysk Udtryk.
Hungerhark: Rive til Stubmarken, der blev trukken af en Mand i gamle Dage.
Hønsvrøvl: Hønserede med Æg i.
Heeste: Siges om Hoppen, naar den er brunstig.
Hyt: hyttet, siges om en, der i Fare og er bleven reddet. »Nu er jeg hyt«.
Høkke: At høkke er at flytte sig sammen, f. Eks. paa en Bænk, for at give Plads til andre og flere.
Hovsom: Brugtes af de Gamle. Betyder at en Ting eller en Skade ikke er saa slem. Minimal.
Hedevig: Fastelavnsbolle. Faas kun til Fastelavn.

I

Isterbond: Pølse, laves ved Hjemmeslagtningen. Medisterpølse.
Immer: Bruges meget. Tysk Udtryk. Bruges ogsaa i Gammeldansk. (Grundtvig).

J

Jeer: Sagde man før i Stedet for »her«. Man brugte ofte at bruge J for H. Det kommer vi senere tilbage til.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jøhylde: Loftet over Stalden kaldes i Reglen Jøhylden, hvor Høet var hensat. Her har vi dette Forhold, at man brugte at sætte J for H. Man siger ogsaa Jøsmuld, Jøstak, og Jøhaver, men mærkeligt nok siges der ikke Jø, men Hø.

Jøwer: Dette Ord bruges om en eller anden, der er meget ivrig og rastløs. Han er »jøwer« siger man.

Jovle: Ordet bruges i Forbindelse med mange. Jovle mange, siger man om et stort Antal. Jeg kan ikke sige noget om Ordets Oprindelse.

Jower: De gamle brugte dette Ord om en, der vogtede Kreaturer. Skal vel egentlig være Hyrde eller Kvægdriver. En »Jowerdreng« sagde man om Drengen, der passede eller vogtede Køerne. (En Jager?)

Jappe: Høres ikke sjældent om en Person, der er rastløs og farer omkring uden Maal. Nervøs med et moderne Udtryk.

K

Kante: Siges om een, der har været syg og er i Bedring. Godt tilpas.

Kandittel: Dette Ord har jeg hørt i samme Betydning som ovenstaaende. Et mærkeligt Udtryk. Man siger, han er nu helt kandittel, kommen sig.

Kovring: Siger man her om Tvebakker, Kovringer.

Knæbkager: Ved Hjemmebagningen før bagtes nogle haarde Kager, der kaldtes saadan. Det var af Opskrabningen fra Dejgtruget. Rugmelskager.

Kere: At kere en Ting er at gøre den istand. Reparere. Kere dette eller hint.

Krat: En Rive med tre eller fire lange Tænder, som bruges til at tromle Negene sammen med ved Høstningen.

Kyrbes: Sagde man i min Ungdom om Græskar. Kürbis, tysk Udtryk.

Klabonnes: Udtryk for en Leg. Stammer nok fra »Klap ud«.

Kaselken: At tage en i »e Kaselken« er at tage Vedkommende i Kraven.

Kleresi: Hele Kleresiet, hele Slænget.

Kalge: Saadan kaldtes altid Haven før i Tiden paa Landet. Kalge = Kaalgaard.

Kvongel: Korngulvet i Laden, hvor Kornet hensattes.

Kanutter: Kammerater. Naar disse kaldtes som først nævnt, havde man ikke den bedste Mening om dem.

Kapøjster: At noget er kapøjster betyder, at det er borte, væk eller fløjten. — Maaske fra det tyske.

Karunkel: Lade med Straatag helt ned til Jorden. I min Ungdom var der ikke saa faa af den Slags Lader til Korn. Nu ser man saa godt som ingen. Navnet lyder mærkeligt.

Kokkemand: Saadan kaldes altid Hanen her paa Egnen den Dag i Dag. Naar man siger Hane, taler man fint!

Kavarank: Siges om noget, der er stejlt eller opretstaaende.

L

Lante: Saaledes kaldes det, naar en har gjort en god Forretning og tjent godt derved. Han gjorde »Lante«. Jeg kan ikke sige noget om, hvorfra Udtrykket stammer.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lime: En *Liim* kaldes en Fejekost baade til at feje med i Lade og paa Gaardsplads. Blev før bunden af Riis, som hentedes i Skoven eller Hegnene.

Lurendrejer: Betyder en Filur eller en lumsk Person, der ikke er til at stole paa. Er nok ikke blot sønderjydsk.

Lort: Husdyrenes Ekskrementer. Ogsaa Musenes. Muselort.

Lagn: Siger man om en Person, der er doven og ugidelig og mangler Lysten til Arbejde. Det bruges dog ogsaa om Kar og Ballier, der bliver for tørre og falder i Staver. Ligeledes Vognhjulene bliver lagne i den tørre Tid.

Lejle: Var en Beholder lavet af Træ, som man havde med paa Marken, fyldt med Øl eller anden Drikkelse til Maden. Vist et ældgammelt Navn. Der findes nu sikkert ingen »Lejler« mere.

Lovenskab: Vore Forfædre brugte dette Ord i Stedet for Kaution, som ikke kendtes. Forøvrigt et godt Udtryk. Man »lover« for denne, at han er god nok.

Lobalg: Skillerum i Loen mellem denne og Korngulvet. Mod Lobalget blev Tærskernes Korn skudt op i en lang Stak for saa at rengøres. En saadan kaldtes en »Kastning«.

M

Moll: Kaldes en Sky, der giver Sne eller Regn. Altsaa en Byge. Jeg har hørt, at Ordet »Moll« skal være af svensk Oprindelse. Udtrykket bruges meget her.

Mannekopper: Saaledes kaldes Ukrudtsplanten, den røde Valmue, her paa Egnen.

Mengshøns: Saaledes kaldes endnu Maager og Terner, naar de fra Lillebælt søger ind i Landet efter Føde paa Markerne. Mengshøns efter Meng, den lille By ved Hejlsminde.

Mejelav: Middagsstunden fra 12—1.

Mindetorsk: Saadan kaldes Torsken, der fanges paa Hejlsminde. Den er af en anden Art, og den har et ganske lille Hovede.

Man-to: eller Man-taa. Udraab som brugtes af de Gamle. Det betyder saadan noget som: Paa-en igen eller Frisk Mod. Nu gaar det løs. Sikkert fra det Plattyske: man to.

Minke: At noget minker, er at det tager af, stilner af eller bliver mindre f. Eks. et Uvejr.

N

Natter: Nadver, andre Steder i Nordslesvig siger man Kveldsnarre, Aftensmad. Det sidste Maaltid paa Dagen.

Noren: Siges om en, der er meget vanskelig og ikke let at tilfredsstille. Han eller hun er saa »noren«.

Nigelsbaand eller *Nielsbaand:* Kaldes Baandet, der laves af selve Kornet til at binde Neget med i Høsten. Mon ikke det blot skulde være Negbaand?

Notle: Det siges om en, der arbejder i Træ og istandsætter forskellige Genstande. At »notle« er at arbejde i Huggehuset paa en Gaard. Kommer vistnok fra at kunne gøre sig »nyttig«.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

O

Der findes kun faa Ord i Folkesproget, der begynder med dette Bogstav. Det mærkelige er, at der næsten altid er sat et V foran, hvad de kommende Ord vil vise. — Ja endog paa Bynavnene har man i ældgammel Tid sat V foran O f. Eks. Vonsbæk—Odinsbæk, og Vonsild—Odinsild. Byen Ostorp i Taps Sogn hed altid før i Folkemunde Wostorp.

P

Pold Sortlue: Gammelt Navn for Musvitten. Vel paa Grund af dens sorte Hoved. Høres nu ikke mere.

Plukkefinker: En Ret, der blev tillavet ved Hjemmeslagtningen af Indmaden fra Faar. Det laves vist ikke mere.

Pandeskrald: En Ret, der tillaves af Kartofler og Æg stegte i Panden.

Probenreuter: Ordet brugtes af de Gamle om en Handelsrejsende, men høres nu ikke mere. Det er et rent tysk Ord.

Plasér: Brugtes meget af de Ældre for Løjer eller Spøg. Forøvrigt vist fransk.

Porning eller *Podning:* Er Udtryk for Torne og Kvas, der gror paa Digerne. At hugge »Porning« er at hugge de levende Hegn til Brændsel.

R

Rejssen: Siger man om et hævet eller opsvulmet sygt Sted paa Legemet af Mennesker eller Dyr. Noget der har rejst sig.

Ronnevær: Bukken eller Vædderen blandt Faarene. Han kaldes ogsaa ofte »Mads«.

Raue: Bruges ofte. Det betyder: Spiller ingen Rolle. Om noget, der let er udført, siger man: »Det raue et vidt«. (= Det rager ikke vidt).

Revelej: Siges om en slem Uorden eller Redelighed i dette eller hint.

Rele: Det er mere »rele« siger man, mere bekvemt, lettere end noget andet. »Rele« kan dog ogsaa betyde »rigeligt«, for meget.

S

Sals: Stuehuset til en Gaard kaldes ofte, eller har ofte været kaldt »e Sals« eller Salshuset.

Spie: At spie er, naar nogen kaster op eller brækker sig, f. Eks. ved Søsyge eller Beruselse.

Sen: Naar en Ko staar til Kælvning, bliver den »sen« d. v. s. gold og giver ingen Mælk. Det har dog ogsaa en anden Betydning, nemlig at være langsom og ikke faa noget forrettet, sen til sit Arbejde.

Skørt: Saadan kaldes Grutning, malet af Korn til Svinefoder i Almindelighed.

Særer: Det særer ikke, siger man om noget, der bliver fortalt. Det passer ikke, er Usandhed.

Sælle: Daarlig. I Jylland hedder det sølle. En Sællehed siges om en Ulykke eller lignende.

Soller: Før i Tiden kaldtes Svalerne saadan. En Solrede sagde man om en Svalerede under Taget.

Skøssel: Saadan kaldtes et fladt Bræt paa et langt Skaft, hvormed Brødet sattes ind i Ovnen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sville: Sagde man før i Stedet for Svimmel.
Svaver: Dette Udtryk er bleven brugt i gammel Tid om noget, der var slemt, f. Eks. et Uvejr. »Et svaver Vejr«.
Syssel: At sysle er daglig at gøre i Stand i Stuen, saavelsom at røgte Kreaturerne i Stalden. Gammeldansk Ord, som bruges endnu.
Skæggemand: En saadan var før en trind Lerdunk, som man havde med paa Marken, fyldt med Øl til Mellemmaden. Skæggemanden gik da fra Mund til Mund mellem Folkene. Jeg ved ikke, hvorfra Navnet stammer.
Skustre: At skustre siger man om en, der kan gøre Fodtøj i Stand. Skomagere. Tysk Oprindelse.
Skage: At skage Hør. Udtryk fra Hørdyrkningen i gamle Dage. Hørren blev skaget, riffet og heglet. Alt dette besørges nu af Maskiner.
Skaarbalg: En saadan var de lange Stubbe, der let blev mellem Leens Skaar. De sattes af daarlige Høstere og var ikke velsete.
Skarre: Dette Udtryk kendes ikke af Øboerne. At »skarre« noget er at lægge det sammen eller forlænge noget.

T

Thammes, lille: Gærdesmutten kaldes altid »lille Thammes« her.
Ty: At ty noget er at fremskaffe et eller andet eller købe noget.
Toet: Betyder vasket. At to noget, er at vaske. Man siger endnu Tovand om Opvaskevandet, ellers er Ordet ifærd med at uddø. Det er et meget gammelt Ord, som endog bruges i Bibelen.
Tossel: Væveriudtryk om Kjoletøj til Kvinder.
Tykkes: Bruges i Stedet for synes. Findes ogsaa i den hellige Skrift. Hvem der siger »synes« i daglig Tale, snakker »fint«.
Troldblomme: Det almindelige Navn paa Mælkebøtten.
Smørblommer: Den gule Kabbeleje.
Tejle: At tejle er at sætte en brudt Genstand sammen med Skinner f. Eks. et brækket Ben eller en Arm.
Toje eller *tojer:* Naar man ved Snak eller lignende opholder en anden i hans Arbejde, altsaa sinker ham, bliver han tojet og faar for lidt forrettet.
Tvære: Tvære er den, der er umedgørlig og altid vil imod Strømmen og ikke er at tale til Rette.
Tombe: Taabelig, tosset. Tombehed, Ordet høres ofte udtalt.

U

Ullere: Dette Udtryk bruger man om en, der har været til Svir eller Dans om Natten. Saa er han »ullere« Dagen derpaa. Det samme som Tømmermænd paa dansk eller »Katzenjammer« paa tysk.
Unnen: Middagsmad. Bruges endnu almindeligvis paa Landet her. Hvorfra Navnet kan udledes, ved jeg ikke.
Ullefis: En svampagtig Plante, fyldt med Støv (Bovist).

V

Vander: Betyder mangler. Jeg vander ikke noget, jeg mangler eller savner ikke noget.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vandhus: Saaledes kaldes det lille Hus, med et moderne Ord W. C.et paa Landet. Der var mere Grund til at kalde disse sidste Vandhuse i Stedet for de gamle, der er nemlig intet Vand. Nogle siger dog ogsaa Logum.

Vrejen: Omtrent det samme som »Tvare« eller vranten.

Vieveje eller *Hvideveje:* Saadan kaldte man altid før Anemonen. Nu siger man Anemoner.

Vrad: Svinets Brunsttilstand.

Velles: En Stok med bøjet krumt Haandtag kalder man en Velles (Villads).

Ville: Et Ord, der bruges meget. Det er villere, det er rarere. Ville betyder rart eller glant med et andet Folkemaalsord.

Vejkest: Vedkast er en Plads ved Gaarden til Træ og Kvas. Brændselsplads.

Vorherres Kylling: Saadan kaldes Mariehønen.

Vonsde: Onsdag. Som omtalt har vi i vort Folkesprog en Tilbøjelighed til at sætte V foran O i Udtalen. Ligeledes her.

Volle: Ole. Ole bliver til Volle og Olesen til Vollesen.

Vol: Ol. Man siger »et Vol Sild« 80 Stk.

Vog: Aag, der bæres af Kreaturerne. Her er det dog Aa, som V er sat foran, men aa udtales som o.

Vrinsker: Saadan kaldte de Gamle i forrige Aarhundrede altid en Hingst. Høres nu kun udtalt i Spøg.

Vinbær: Saaledes kaldte man Ribs før i Tiden, nu høres det ikke mere.

Voen: Ordet brugtes før om Rug til Brød, der var fugtigt og lugtede gammelt; kommer vel nok fra »vaad«.

Ven: Bruges i Folkesproget i Stedet for naar eller hvornaar. Tysk Udtryk. Høres ikke saa meget nu som før i Tiden. Paa Vesteregnen siger man »Vinner«.

Y

Ysnet: Koens Brunsttilstand. Tyregal paa godt dansk. Vistnok et meget gammelt Udtryk.

Ø

Øer: Er snart forsvunden; men den forrige Generation sagde øer for over.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tillæg:

Kaarre: Betyder Forskel. Det *kaarre* ikke noget, er uden Forskel. »Forkaard«. Forskel paa dette eller hint.

Akkedeer: At »akkedere« er at forhandle, at tinge om noget for at blive enige (akkordere). Høres ikke ofte mere.

balge: at »balge« betyder *ikke* at naa sammen, f. Eks. med Plov, Harve eller ved Høstning. Bliver der lange Stubbe mellem Skaarene ved Høstning med Leen, kaldes disse en »Skaarbalg«.

menisere: at menisere betyder at holde tilbage med en Ting, at mindske dette eller hint, modsat »forcere«.

faen: At være godt *faen* eller *faaen* er at have det godt, have sit paa det tørre, f. Eks. økonomisk.

Fik: De gamle sagde altid »Fik« i Stedet for Lomme, men nu siger man i Almindelighed Lomme. Jeg ved ikke Oprindelsen til Udtrykket. Det synes ikke at være tysk.

løjtes: Naar Dejgen ikke vil hæves, efter at den er tilsat Gær siger man, at den ikke vil »løjtes«. Kommer vel fra løftes«, løfter sig.

Forbej: Forbede, egentlig bede for noget. Ordet høres ikke meget nu. Det betyder at skærme eller værne for Fare. »Forbej« mig, sagde Børnene, naar der var Fare paa Færde.

Doom: Saaledes kaldte de Gamle én, der ikke var rigtig klog eller var Idiot. Det kan maaske udledes fra »dum«. »En dum Een«.

Pæstning: Siges eller sagdes meget før om det stive Bind til en Bog. Et nyt »Pæstning«, et nyt Bind.

vorte: Sagdes før, nu hører man det ikke meget, naar Kvæget levnede Halm eller Hø i Krybben. De »vortede«, levnede noget og aad ikke rent op.
Jeppe Aakjær siger i en Fortælling fra Jylland i Folkemaal, at Kreaturerne »otede« d. v. s. levnede.

redibere: at redibere én noget, er at godtgøre samme for Tab eller lignende. Blev meget brugt af den gamle Slægt.

hare: at *hare* en Le er at skærpe samme, d. v. s. at hamre den ud paa en Jernkile med en Hammer, saa den bliver tynd paa Eggen. Bruges nu ikke meget mere.

læste: Man siger: Jeg kan ikke læste det, d. v. s. Jeg har ikke Raad til dette eller hint, kan ikke overkomme det økonomisk.

Glauint eller *Glauirt* betyder bart, dystert, øde. Siges naar et Landskab eller en Egn er bar og øde, uden Træer. Jeg kan ikke sige noget om Ordets Oprindelse og Lære.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

AARET 1744.

Da slog alle slax Korn vel til, saa at 1 Sk. Rug blev ved 8 eller 9 ß. J dette aar blev vores vær Mølle bygt. Sidst i dette Aar, antændtis den grasserende fæe Sygdom her i landet.

Af Anders Sandemands årbog.

AARET 1844.

En mild Vinter — saa 7 a 9 Skolebørn i Forstuen at arbejde — indtil de sidste 10 Dage i Februar, da megen Frost med Sne og Fog. 5 Dages Snekasten i Rad. Forsommeren tør. Rugbjergningen vanskelig, og Melet ej godt til Kage. Pris a Skæppe: gl. Kartofler: 4 Sk., Rug 16 Sk., Byg og Boghvede 14 Sk., Smør a Pund 3½ — 4¾ Sk., Honning a Lpd. 42 Sk. — Først i Aaret farlige Mskr. med Snit i Flensborg. Ribe Henrettelse 26. 1. og da Brand i Medolden Broder Marskers. Skærbæk P. Uhrmagers slemme Sag om Faar. Brand i Ø. Gasse 8. 8. P. Nielsens. Knud Skøttes Hus i V. Gasse bort 1. 10. Stuebryllup Ø. Gasse S. D. 12. 4., Erik 1. 6. Død og begravet: P. Gaard 20.-28. 4., Degn Petersen 7.-11. 5., Morbror Hans 15.-21. 5., Thorvaldsen i Kjøbenhavn 24. 3., Anders Eskildsen i Fohl af Nød i Ribe 10. 17. 6, Niels Skomager i Skærbæk 9. 8. gamle Hanne L. 20. 25. 7. — Skærbæk 5 ny Kirkevinduer S. Side. Her Skolelicitation 31. 5. fra 60-25 Rdl., Rejsning 30. 7.

Majesteterne Kongen og Dronningen til Føhr 6. 8., Løgumkloster 11. 9., Gram 11.-14. 9., Ribe 13. 9. (Da Kabinetsministeren Tillisch død paa Gram). Rødding 14. 9.

Viborg Stænder gaaet H. D. Statholder meget nær. Første Forsamling 6. 10. paa Nustrup Kæmpehøje. Højskolens Indvielse i Rødding 7. 11. Første Jernbanes Aabning i vor Stat 18. 9. mellem Altona og Kiel. 29. 3. et Sprogpatent. *Skoleexamen* her 22. 4. Tavleregning jammerlig! Hr. Pastors Iver om Skoleregulativ: Land, Lade, Pension. Publiceret i Vaabenhuset 5. 5. af Hr. Pastor. *Provstevisitats* her 10. 6. Hr. Pastor Erich og Familie paa Falster i Juli. 20. 10. Degn Hansens Indsættelse. Død Sverigs Konge 8. 3.

Efter Jens Lauritzens Bog om mærkelige Ting, som er passeret forhen og i min Tid til Efterretning for de Efterlevende. (Her ikke fuldstændig Afskrift, da en Del Forkortelser uforstaaelige).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I. B. Bruun & Søn A/s

Nykøbing F.

Maskiner for Træindustrien.

Vesuv

KUL-STOKER

ODENSE Tlf. 7097

Er ogsaa velegnet til Fyring med Tørv og Brunkul

I/s J. JUNGET

Træbearbejdningsmaskiner

Telefon 36 HERNING

Lyngby Cementstøberi

C. M. NIELSEN

TELEFON 330

Fremvej 1b. Gyldendalsvej 6

AKTIESELSKABET

HAGEN & SIEVERTSEN

ODENSE

GRUNDLAGT 1851

Poul Clausen

Brørup - Telf. 179

Stole og Møbler

Forsikrings-Aktieselskabet

NORDEN

København V. Vestre Boulevard 34 Telefon 8844

Magasin du Nord

v/ Alfred Johansen,

Graasten.

Smith, Mygind & Hüttemeier

Aktieselskab

Maskinfabrik og Jernstøberi

Nørrebrogade 66-68 — København

Aktieselskabet

Glud og Marstrands Fabriker

Uplandsgade 20

DANIA

GASAPPARATER

OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

VEJLE STØBEGODS

C. M. Hess Fabrikker A/S

Slægtsforskernes Bibliotek

A/S Neumann & Zimmermann
Kanalvej Lyngby

Hans Jensens Eftf.
Trikotagefabrik
IKAST

NAKSKOV SKIBSVÆRFT
NAKSKOV DANMARK

BRUUN & SØRENSEN A/S
Kgl. Hofleverandør
grundlagt 1893
INGENIØRFORRETNING
Varme - Sanitet - Gas - Vand - Elektricitet
AARHUS
Kannikegade 18
Tlf. Nr. 4362 - 4363 - 4364
KØBENHAVN
Niels Ebbesensvej 20
Tlf. C. 5036

N. C. Mehlsen, Struer.
Fiskeexport & Røgeri.
Telegramadresse: Mehlsen — Telefon 2

H. C. Hansen
Trikotagefabrik
Ikast Telf. 21

POUL KRØJGAARD
Trikotagefabrik
HERNING Telf. 406

HUSK VORE CISTERNER
»Phønix Model 33«, »Ideal 1935« og »Phønix-Duplex« (dobbeltskyllende).
Maskinfabriken Phønix Odense

Aktieselskabet
Odense Kamgarnspinderi
Odense.

MOGENSEN OG DESSAUS VÆVERIER
AKTIESELSKAB
ODENSE

Landbostandens Sparekasse
Nykøbing F. Tlf. 197 - 1197

Skanderborg Landbosparekasse
Kontortid 10½-12½ og 2-3½
Skanderborg, Telf. 154

Aktieselskabet
Sæby Bank
SÆBY

Sæby og Omegns Sparekasse
SÆBY

Frederikshavn Mælkeforsyning

Carl M. Cohr's
Sølvvarefabriker
Aktieselskab
Fredericia

Th. Hansen
G. M. Forhandler
Søndergade 15 Telf. 311
FREDERIKSHAVN

A/S Kulkompagniet
A/S De forenede Kalkværker
Thisted

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sorø Amtstidende

Dagligt Gennemsnits-Oplag for 2. Halvaar 1942 if. Dansk Oplagsk. **14.689 Eksempl.**

Akcidenstrykkeri — Lystryksanstalt
Clichefabrik — Bogbinderi
Hovedkontor: **Slagelse.** Telf. 2000.

Bornholms Tidende

Øens største og eneste Oplagskontrollerede Blad.

Telf. 121 Telf. 355
RØNNE

HEJMDAL

Landsdelens Blad

Kalundborg Folkeblad

Oplag godt 9000 Ekspl.

Holbæk Amtstidende **Odsherreds Tidende**

Enhver Bilist kender Holbæk Amts gode Veje — enhver Annoncør kender den gode Vej til Kunderne i Holbæk Amt.

Telefon Holbæk 71 Telefon Nykøbing 7

Kalundborg Avis

Byens og Egnens ældste Blad til for Læsernes Skyld.

Dybbøl-Posten

Det gamle danske Blad for Als og Sundeved

Silkeborg Avis

Midtjyllands ældste og største Dagblad

Oplag over 10.000 Eksemplarer

Roskilde Dagblad Byens og Egnens Blad

Søger De Husassistent eller anden Medhjælp, da averter i *Roskilde Dagblad*. *Søger De Plads* i Nærheden af København, faar De den bedst gennem en Annonce i *Roskilde Dagblad*. Vort *Trykkeri* leverer Tryksager af enhver Art.

Telefon Roskilde 601 (2 Linier).

TIDENDE

FOR NAKSKOV MARIBO OG RØDBY

Lollands største Dagblad
Hovedkontor i Nakskov
Filialkontor i Maribo og Rødby

Lolland-Falsters

Stiftet **Stifts-Tidende** 1805

Hovedkontor: Nykøbing Falster Landsdelens ældste Blad

Lolland-Falsters Folketidende

Stiftets største Blad

Nykøbing F.

Holbæk Amts Andels-Svineslagteri

HOLBÆK

Maribo Amtstidende

MARIBO

Sorøegnens Andelssvineslagteri

SORØ

Aktieselskabet

SIMON BRØND & CO

Barnevognsfabrik

Vejen

Aktieselskabet

J. C. Modeweg & Søn

København

Thisted Jernhandel

v/ Chr. Homann

THISTED

Reserveret

S. S. V.

VEJEN TRÆLASTHANDEL

Aktieselskab

Telefon 4

A. W. MILLING

Aktieselskab

Østerbro 37 a Telf. 88 og 89

AALBORG

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Haslev Gymnasium - *Kostskole for Drenge*

Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.
Alle Oplysninger ved Henvendelse til
Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

KOSTSKOLEN TØLLØSE

1 Times Kørsel fra København. **Skolehjem for Drenge og Piger.** **Udlands-Danskes Børn** kan bo paa Skolen i Ferierne. Elever optages fra 7 Aars Alderen. Underskole, Mellemskole, Realklasse.
Marie Hesseldahl. *Louise Højer.*

Helsinge Kost- og Realskole

NORDSJÆLLAND

Skolen er beliggende i en smuk skovrig Egn nær Kattegat. Skolebygningen er ny og tidssvarende. Universitetsuddannede Lærere.
Program sendes. *O. Nelsson*

Husholdningsseminariet
Ankerhus - Sorø

uddanner Husholdnings- og Skolekøkkenlærerinder, afholder 5 Mdr.s Kursus for unge Piger fra Maj og Novbr.
Plan sendes. *Magdalene Lauridsen.*

Stenhus Kostskole

HOLBÆK | Rektor Svend Larsen

A/S **Sønderjydsk Frøforsyning**

Frøavl og Frøhandel, Aabenraa

Forlang
BULLOX

100 % ren Kødekstrakt — Kød-Bouillon-Tærninger
Kvaliteten uforandret de sidste 10 Aar
A/S Dansk Kødekstrakt Co. Aabenraa

Køb dansk Arbejde!

A/S **FAXE KALKBRUD**

Frederiksholms Kanal 16 Telefon Central 9123
JORDBRUGSKALK
97 pCt. kulsur Kalk i Varen, som
den leveres - ca. 100 pCt. passerer 1 mm Sigte

NIELS LARSEN'S
TRIKOTAGEFABRIK
Hammerum

Snoghøj Gymnastikhøjskole
Fredericia.
3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.
Skoleplan sendes.
Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Askov Sløjdskole
Efterskole
Maj-Oktober: Piger (14-18 Aar).
November-April: Drenge (14-18 Aar)
Skoleplan og Oplysninger sendes.
POUL VYNNE

Graasten Husholdningsskole
m. Barneplejeafdeling
5 Mdrs. Husholdningskursus
begynder 4. Maj og 4 Novbr.
Plan sendes.
Olga Reppien og Ebba Drewes.

Hede Nielsens Fabriker A/S

Cykler - Cykledele - Radio
Horsens

Aalestrup
Andelsmejeri
Telefon 40

Tønder Mejeri

Telefon 186

„CIMBRIA"
Tømmerhandel A/S
Aabenraa
Trælast - Bygningsartikler
Støbegods
Tlf. 2006 - 2007 - 2008

Jørgen Storm
Kolonial en gros
og Ægeksport
Hjørring

ASMUS HANSEN
Kolonial- og Kortevarer
en gros
Haderslev

Dyekjær & Christensen
Fiskeeksport
Ringkøbing

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

FYENS DISCONTO KASSE
ODENSE
Stiftet 1846
Danmarks ældste private Bank

Aktieselskabet
Landbobanken i Skive
SALLING BANK
Kontortid: 9—12 og 2—5 Telefon 700 . Skive
Lørdag 9—2.

Aktieselskabet
Banken for Hobro og Omegn

Støt de sønderjydske Indsamlinger

Banken for Skanderborg og Omegn
Kontortid 10—3 Telefon 516 og 517
Skanderborg

Aktieselskabet
AARHUUS PRIVATBANK
Aktiekapital og Reserver ca. Kr. 18 Mill.
Aarhus Hovedkontor — København Nygade 1.

Sparekassen i Nykøbing paa Falster
Indskudskapital ca. 43,9 Mill. Kr.
Reserver ca. 3,3 Mill. Kr. Telefon 216

Spare- og Laanekassen for Hobro og Omegn
HOBRO — Telefon 13

Sparekassen for Randers By og Omegn
Kontortid 10—1 og 3—5
„Telefon 3310 (4 Linier).“
Randers

Tønder Landmandsbank A/S
Kontorer i Tønder - Skærbæk - Ballum - Brede - Brøns
Bylderup Bov - Frifelt - Højer - Tinglev - Visby

Sparekassen for
Lyngby og Omegn
Kongens Lyngby

Aktieselskabet
STRUER BANK
STRUER

Graasten Bank A/S
Kontortid 9—12 & 2—4
Lørdag 9—1
GRAASTEN

Spare- & Laanekassen
for Kolding By og Omegn
Stiftet 1856
Reservefond ca. 1½ Million

Sparekassen
for Haderslev Bys Omegn
Kontortid:
9—12, 2—4. Lørdag 9—1.
HADERSLEV.

Horsens Landbobank A/S
Kontortid 9½-12½ og 2½-4½
HORSENS

Sønderjyllands Kreditforening
Haderslev

Reserveret
„B“.

Aktieselskabet
Handels- og Landbrugsbanken
Silkeborg
Telf. 1024 (4 Linier)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Aktieselskabet

Motorfabriken „Frederikshavn“

Til alle Festligheder

PREMIER IS

Esbjerg

Støt dansk Industri

M. Jørgensen, Frøavl & Frøhandel

Grejsdalen A/S. Vejle.

Jydsk
Trikotagefabrik A/S
IKAST

Oscar Christensen

Kolonial en gros

Kolding — Varde — Haderslev — Aabenraa

N. MIKKELSEN SØRENSEN
Murermester og Entreprenør
Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

Adda

Korsetterne virker slankende, sidder eminent og er behagelige i Brug.

A/S P. SCHOU & CO

TRÆLASTHANDEL

Kolding (Grundl. 1840)

A. Schjøth

Rør & Sanitet

Vejle

N. P. Hansen & Co.

Spedition — Kontrol
og Pakhusforretning
Odense

Aktieselskabet

Helsingørs Væveri

Helsingør.

Textilfabriken

ved Joh. Pedersen

Helsingør.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK